

**Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

Кафедра політичних наук і права

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**до проведення практичних занять та організації самостійної й
індивідуальної роботи з навчальної дисципліни**

СУЧАСНА ЗАРУБІЖНА ПОЛІТОЛОГІЯ

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань
С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»
спеціальності С2 «Політологія»

Укладачі:

доктор політичних наук,
професор, завідувач кафедри політичних
наук і права Наумкіна С. М.

кандидат політичних наук,
доцент, доцент кафедри політичних
наук і права Козловська Л. В.

УДК 32(09)(075.8)

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського (протокол № 5 від 30 жовтня 2025 року)*

Рецензенти:

***Кокарєв О. В.**, доктор політичних наук, завідувач кафедри журналістики, соціальних комунікацій та ІТ-права Державного університету Інтелектуальних технологій і зв'язку.*

***Гедікова Н. П.**, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».*

Наумкіна С. М., Козловська Л. В. Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної й індивідуальної роботи з навчальної дисципліни «Сучасна зарубіжна політологія» : для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини» спеціальності С2 «Політологія» (ОПП «Політологія»). Одеса : Університет Ушинського», 2025. 66 с.

Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної й індивідуальної роботи з навчальної дисципліни «Сучасна зарубіжна політологія» містять навчально-тематичний план практичних занять, завдання до практичних занять, питання для обговорювання, закріплення й перевірки знань здобувачів, питання та завдання для самостійного опрацювання певної частини курсу, творчо-аналітичні завдання, приблизну тематику індивідуальних навчально-дослідних завдань та методичні рекомендації щодо їх виконання, питання до екзамену, а також систему оцінювання щодо форм поточного та підсумкового контролю з поясненнями, список рекомендованих джерел інформації.

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	5
РОЗДІЛ 1	
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	10
РОЗДІЛ 2	
ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ	15
Змістовний модуль 1. Основні теоретико-методологічні підходи до аналізу зарубіжних політологічних концепцій.	15
Тема 1. Інституціоналізація політологічних наукових шкіл та напрямків досліджень.	
Практичне заняття № 1	15
Тема 2. Основні теоретико-методологічні напрямки американської політичної науки.	
Практичне заняття № 2	17
Тема 3. Розвиток європейської політичної думки: ретроспективний аналіз.	
Практичне заняття № 3	19
Тема 4. Виникнення теорії справедливості та її подальший розвиток і значення для політичної практики.	
Практичне заняття № 4	21
Тема 5. Виникнення теорії гіпердемократія та її вплив на політичні процеси ХХ століття.	
Практичне заняття № 5	22
Змістовний модуль 2. Компаративістські дослідження в зарубіжній політичній думці.	24
Тема 6. Авангардні стратегії політичних досліджень.	
Практичне заняття № 6	24
Тема 7. Компаративістський аналіз теорій політичних партій і партійних систем.	
Практичне заняття № 7	25
Тема 8. Порівняльний аналіз дослідження концепцій популізму і націоналізму в їх ретроспективному прояву.	
Практичне заняття № 8	27
Практичне заняття № 9	28
Тема 9. Основні зарубіжні концепції посткомунізму, негативного світу та структурного насильства.	
Практичне заняття № 10	31
Практичне заняття № 11	33
Тема 10. Нові чинники і тенденції соціально-політичного розвитку в новітній час.	
Практичне заняття № 12	34

Тема 11. Особливості становлення політичної науки в країнах Сходу.	
Практичне заняття № 13	35
Тема 12. Сучасні концепції нового світопорядку.	
Практичне заняття № 14	37
 РОЗДІЛ 3	
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ	39
 РОЗДІЛ 4	
КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	43
 РОЗДІЛ 5	
СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ	53
 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	65

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Методичні рекомендації укладені відповідно до ОПП «Політологія» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини» спеціальності С2 «Політологія». У рекомендаціях висвітлені основні завдання щодо практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи здобувачів зазначеного профілю відповідно до сучасних тенденцій освітньо-наукового процесу в закладі вищої освіти.

Навчальна дисципліна «Сучасна зарубіжна політологія» є обов'язковою дисципліною для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини» спеціальності С2 «Політологія». «Сучасна зарубіжна політологія» як наука і навчальна дисципліна займає важливе місце в системі гуманітарних наук. Завдяки її вивченню здобувачі отримують найважливіші усталені знання про політичні ідеї, вчення та ідеології сучасності, їх зв'язок з сучасною суспільно-політичною практикою. Це є актуальним і необхідним для кращого розуміння сучасного суспільно-політичного життя, зовнішньополітичних процесів та напрямків пррзвитку України.

Мета навчальної дисципліни «Сучасна зарубіжна політологія» – формування у студентів системного розуміння теоретичних і практичних аспектів сучасної зарубіжної політології в контексті глобалізаційних процесів, здатність прогнозувати виклики та можливості, пов'язані з світовими політичними процесами, формування у здобувачів системи знань та цілісного уявлення щодо основних підходів, методів і концепцій в зарубіжній політичній науці, їх креативне осмислення та зіставлення з вітчизняною школою, обґрунтування основних відмінностей в світових політичних напрямках та політологічних школах.

Сформувати мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності

Передумови для вивчення дисципліни: для вивчення навчальної дисципліни «Сучасна зарубіжна політологія» здобувачі мають опанувати знання з таких навчальних дисциплін, як «Історія України та української культури», «Історія зарубіжної політичної думки», «Філософія», «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Дозвіл на використання ШІ: здобувачам вищої освіти дозволено використання генеративних інструментів штучного інтелекту (ШІ) для виконання письмових робіт, наукових досліджень та інших завдань. Однак робота повинна містити оригінальні висновки, аналіз та критичне осмислення.

Можливість перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті. Мета: Ця можливість надається для сприяння індивідуальним освітнім траєкторіям, визнання попереднього досвіду та досягнень здобувачів, а також для оптимізації їхнього навчального навантаження.

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН 01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.

ПРН 03. Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.

ПРН 07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення.

ПРН 08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

ПРН 09. Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

ПРН 10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

ПРН 18. Визначати власні освітні цілі, розвивати навички самоосвіти; відстежувати інновації в науково-освітньому просторі, демонструвати

розуміння соціальної ролі освіти, відкритість до сталого самонавчання, бажання ділитися знаннями з іншими.

Очікувані результати вивчення дисципліни

знати:

- основні етапи розвитку та теоретико-методологічну еволюцію сучасної зарубіжної політичної науки;
- методологічні підходи до аналізу сучасних суспільно-політичних процесів;
- світові політологічні школи, їх концепції і напрямки;
- сутність, форми та принципи розвитку політичних систем країн світу;
- критерії типологізації та особливості функціонування політичних режимів сучасності;
- основних учасників світового політичного простору та їх роль у внутрішніх та міжнародних політичних процесах;

уміти:

- аналізувати сучасні політичні процеси за допомогою аналітично-концептуальних схем сучасної зарубіжної політології;
- виявляти вплив світових політичних процесів на економічне, соціальне, духовне життя сучасних суспільств;
- порівнювати різні типи партійних та виборчих систем країн світу та співвідносити з вітчизняними позиціями з метою креативного аналізу та втілення позитивних аспектів у вітчизняну політичну практику;
- використовувати отримані теоретичні навички осмислення сучасних суспільно-політичних процесів з позицій теоретико-методологічної бази зарубіжної політичної науки в практичній професійній діяльності.

Здобувачі, які використовують ІІІ для допомоги у виконанні

завдань, зобов'язані:

- у передмові зазначити факт використання ІІІ у роботі;
- пояснити як саме ІІІ допоміг у створенні тексту (генерація ідей, перевірка фактів, формулювання висновків);

– пояснити, які частини тексту були створені за допомогою ШІ і в яких аспектах вносено власні корективи.

Процедура визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті Перезарахуванню підлягають лише ті результати навчання (знання, вміння), які відповідають програмним результатам навчання або змісту навчальних тем дисципліни «Сучасна зарубіжна політологія».

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності

Загальні компетентності:

ЗК 01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 08. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні компетентності:

СК 02. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

СК 03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК 04. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

СК 11. Здатність до самоосвіти, активності і відповідальності, підприємливості та ініціативності; мати уявлення про демократичні засади співжиття та усвідомлення цілей сталого розвитку.

Міждисциплінарні зв'язки: «Філософія», «Історія політичної думки України», «Методологія політологічних досліджень», «Політична теорія», «Міжнародні відносини» тощо.

**ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ,
ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ
АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:**

- сумлінно, вчасно й самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;
- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, окрім випадків, викликаних поважними причинами;
- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси;
- у випадках, коли здобувач освіти бездумно використовує контент ШІ, не докладаючи зусиль для його аналізу, викладач не зараховує (оцінка 0) роботу, з дозволом повторного виконання завдання.

РОЗДІЛ 1
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ

Теми практичних занять

№ теми	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	<i>Семінар</i> «Інституціоналізація політологічних наукових шкіл та напрямків досліджень»	2	1
2	<i>Круглий стіл</i> «Основні теоретико-методологічні напрямки американської політичної науки»	2	
3	<i>Круглий стіл</i> «Розвиток європейської політичної думки: ретроспективний аналіз»	2	
4	<i>Семінар</i> «Виникнення теорії справедливості та її подальший розвиток і значення для політичної практики»	2	1
5	<i>Семінар</i> «Виникнення теорії гіпердемократія та її вплив на політичні процеси ХХ століття».	2	
6	<i>Пленарна дискусія</i> «Авангардні стратегії політичних досліджень»	2	1
7	<i>Круглий стіл</i> «Компаративістський аналіз теорій політичних партій і партійних систем».	2	
8	<i>Семінар</i> «Порівняльний аналіз дослідження концепцій популізму і націоналізму в їх ретроспективному прояву».	2	
8	<i>Семінар</i> «Порівняльний аналіз дослідження концепцій популізму і націоналізму в їх ретроспективному прояву».	2	
9	<i>Круглий стіл</i> «Основні зарубіжні концепції посткомунізму, негативного світу та структурного насильства».	2	
9	<i>Дискусія</i> «Основні зарубіжні концепції посткомунізму, негативного світу та структурного насильства».	2	
10	<i>Дискусія</i> «Нові чинники і тенденції соціально-політичного розвитку в новітній час».	2	1
11	<i>Семінар</i> «Особливості становлення політичної науки в країнах Сходу».	2	
12	<i>Круглий стіл</i> «Сучасні концепції нового світо порядку»	2	
	Усього:	28	4

Усі форми проведення практичних занять передбачають дискусію зі сформульованих питань, з'ясування виділених термінів і понять, обговорення доповідей, рефератів і виконаних практичних завдань. Головними вимогами є формування власного погляду на певні науково-методологічні підходи, сучасні принципи й прикладні методи дослідження, оцінка їх евристичної значимості й придатності для з'ясування складних політико-трансформаційних процесів в світі та Україні.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота здобувачів є однією з головних форм освітнього процесу. Глибоке розуміння питань багато в чому залежить саме від самостійної роботи. Самостійна робота здобувачів спрямована на те, щоб здобувач був не лише пасивним споживачем знань, але й активним їх творцем, котрий вміє сформулювати проблему, аналізувати шляхи її розв'язання, що передбачає орієнтацію на активні методи оволодіння знаннями, розвиток творчих здібностей, розвиток вмінь творчого застосування вже набутих знань. Тож, мета організації самостійної роботи здобувачів полягає у інтенсифікації вивчення матеріалу, стимулюванні здобувачів до опрацювання додаткових матеріалів з різних джерел, розвитку пізнавальних здібностей, творчої активності.

Самостійна робота здобувачів передбачає:

1. Опрацювання лекційного матеріалу.
2. Самостійне опрацювання окремих питань, що не розглядалися у лекційному курсі.
3. Роботу з науковою літературою та першоджерелами, підручниками та періодичною літературою.
4. Виконання теоретичних та творчо-аналітичних завдань до кожної з тем навчальної дисципліни.

5. Позааудиторну роботу – участь в обговореннях важливих та актуальних питань на науково-практичних конференціях, науково-практичних семінарах, круглих столах.

6. Підготовка до модульного контролю та екзамену;

7. Консультації викладачів.

Кожен із зазначених видів потребує від здобувачів наполегливої самостійної праці. Насамперед, потрібно, щоб кожен здобувач у процесі навчання дотримувався гігієни розумової праці. Викладач дисципліни на початку вивчення дисципліни проводить настановне заняття, особливо зі здобувачами, які оформили індивідуальний графік навчання.

Здійснюється самостійна робота безпосередньо через зміст і методи всіх видів навчальних занять. Самостійна робота здобувачів є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від аудиторних навчальних занять час. Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувачів, регламентується робочим навчальним планом.

Завдання до самостійної роботи мають унеможливити механічне заучування здобувачами фактичного матеріалу або поверхове знайомство з явищами та процесами. Для отримання позитивної оцінки здобувач повинен не просто продемонструвати володіння певним обсягом знань, а й уміти розв'язувати певні елементи наукових проблем, аналізувати та систематизувати отримані дані, знаходити оригінальні рішення на підставі самостійно здобутої інформації, формулювати й відстоювати власну точку зору. Йдеться, передусім, про самостійне опрацювання навчальної, наукової та довідкової літератури. Рекомендованим елементом цієї роботи здобувачів є ведення записів (допускається й електронний варіант або презентація). Такий підхід сприяє кращому засвоєнню фактичного матеріалу, дає можливість зберегти його в зручному для використання вигляді. Рівень виконання здобувачем самостійної роботи враховується при виставленні підсумкової оцінки за змістовими модулями навчальної дисципліни.

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин		Форма контролю
		Денна	Заочна	
1	<i>Інституціоналізація політологічних наукових шкіл та напрямків досліджень.</i> Основні підходи і методи дослідження. Порівняльний аналіз основних методів дослідження англо-американської і європейської політичних шкіл.	2	4	Індивідуальна, групова співбесіда, усне опитування, перевірка практичних завдань, екзамен
2	<i>Основні теоретико-методологічні напрямки американської політичної науки.</i> Вдосконалення методології політичних досліджень. Роль та значення конкретних емпіричних та міждисциплінарних досліджень другої половини ХХ ст.	3	7	
3	<i>Розвиток європейської політичної думки: ретроспективний аналіз.</i> Політичний та соціологічний позитивізм. Основні ідеї робіт Х'юстона Стюарта Чемберлена.	3	7	
4	<i>Виникнення теорії справедливості та її подальший розвиток і значення для політичної практики.</i> Поняття «благо», «чесність», «справедливість» та їх співвідношення. Цілісний фокус локалізації блага і корисності.	3	4	
5	<i>Виникнення теорії гіпердемократія та її вплив на політичні процеси ХХ століття.</i> Основні проблеми гіпердемократії. Поняття «робочий авторитаризм» та його інтерпретація в контексті гіпердемократії.	3	6	
6	<i>Авангардні стратегії політичних досліджень.</i> Макросоціологічна теорія «радикального функціоналізму» Н. Лумана. Макросоціологічна теорія «Активізованої громадськості» Ю. Габермаса	2	3	
7	<i>Компаративістський аналіз теорій політичних партій і партійних систем.</i> Теорія політичної системи Г. Пауэлла і М. Каплана. Т. Парсонс і його теорія функціональної політичної системи.	3	6	

8	<i>Порівняльний аналіз дослідження концепцій популізму і націоналізму в їх ретроспективному прояву.</i> Основні ідеї концепції тетчеризму як «авторитарного популізму» М. Джейкса і С. Холла. Націоналізм у його різноманітних проявах в зарубіжних країнах. Карлтон Дж. Гейз і Ганс Кон про основні ознаки сучасного націоналізму та його ролі у світовому політичному процесі.	4	9
9	<i>Основні зарубіжні концепції посткомунізму, негативного світу та структурного насильства.</i> Структурне насильство як складова міжнародних відносин у сучасну епоху та її крах. Україно-російська війна як підтвердження теорії недовіри до структурного насильства у міжнародних відносинах. Поняття «негативного світу». Немарксистський і транснаціональний напрями дослідження. Концепція «національного інтересу» Г. Моргентау.	4	9
10	<i>Нові чинники і тенденції соціально-політичного розвитку в новітній час.</i> Співвідношення демократії та тиранії. Кінець холодної війни і новий міжнародний порядок (за працею Сепульведа Альмарса).	3	4
11	<i>Особливості становлення політичної науки в країнах Сходу.</i> Роль релігійного фактору у визначенні вектору розвитку країн африканського континенту. Незахідний політичний процес (за працею) Л. Пая «Синдром із 17 пунктів»).	3	6
12	<i>Сучасні концепції нового світопорядку.</i> Поняття цивілізаційної ідентичності. Співвідношення культурної і цивілізаційної ідентичності. Культурна диференціація як джерело багатоаспектності концепцій нового світопорядку	3	7
Разом		36	72

РОЗДІЛ 2**ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ**

*Змістовний модуль 1. Основні теоретико-методологічні підходи до
аналізу зарубіжних політологічних концепцій.*

**Тема 1. Інституціоналізація політологічних наукових шкіл та
напрямків досліджень.**

**Практичне заняття № 1. Семінар «Інституціоналізація
політологічних наукових шкіл та напрямків досліджень».**

План:

1. Інституціоналізація політичної науки у різних країнах: компаративний аналіз.
2. Відомі політологічні школи та їх основні представники.
3. Нормативна та емпірична напрями зарубіжної політичної науки.
4. Основні підходи і методи дослідження.

Питання до обговорення:

1. У чому полягає сутність інституціоналізації політичної науки у різних країнах?
2. Які інституційні підвалини формування сучасної західної політології?
3. Що таке інституціоналізація політологічних наукових шкіл?
4. Що таке інституціоналізація напрямків досліджень?
5. Чи тотожні поняття «інституціоналізація політологічних наукових шкіл» та «інституціоналізація напрямків досліджень»? Обґрунтуйте.
6. Що таке компаративний аналіз?
7. Визначте та охарактеризуйте відомі політологічні школи. Наведіть їх основних представників.
8. Які дві тенденції існують у розвитку політичної науки?

9. Визначте та охарактеризуйте сутність та відмінність нормативного та емпіричного напрямків зарубіжної політичної науки.

10. Визначте та охарактеризуйте теоретичні основи сучасної західної політології.

11. Визначте та охарактеризуйте основні підходи і методи дослідження.

12. Чи є суттєва відмінність основних методів дослідження англо-американської та європейських політичних шкіл?

13. Який вплив сучасної західної політології на формування зарубіжної політичної науки в цілому?

14. Чи можна вважати сучасну західну політологію авангардом світової політичної науки?

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Основні підходи і методи дослідження.

2. Порівняльний аналіз основних методів дослідження англо-американської і європейських політичних шкіл.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Практичні завдання

Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернет:

Завдання 1. складіть таблицю, у якій визначте та охарактеризуйте відомі політологічні школи. Наведіть їх основних представників. Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2. складіть таблицю у якій проведіть порівняльний аналіз основних методів дослідження англо-американської і європейської політичних шкіл. Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 3. складіть таблицю у якій проведіть порівняльний аналіз основних методів дослідження англо-американської і європейської політичних шкіл. Результати доповісти на практичному занятті.

Тема 2. Основні теоретико-методологічні напрямки американської політичної науки.

Практичне заняття № 2. *Круглий стіл* «Основні теоретико-методологічні напрямки американської політичної науки».

Питання до обговорення (теми презентацій-доповідей за вибором):

1. Основні етапи розвитку американської політичної науки.
2. Вклад Чиказької політологічної школи в розвиток світової політичної науки.
3. Біхевіоризм як метод дослідження. «Біхевіористська революція».
4. Виникнення прикладного напрямку досліджень.
5. Вдосконалення методології політичних досліджень.
6. Роль та значення конкретних емпіричних та міждисциплінарних досліджень другої половини XX ст
7. Основні переваги розвитку американської політичної науки.

Питання до роздумів:

1. Політична наука: чи можна її вважати точною наукою. Чому? Обґрунтуйте свою відповідь.
2. Американська політична школа вважає математичний метод основним в дослідженні політичних інститутів і процесів. Чи згодні ви з цим? Обґрунтуйте свою позицію.
3. Чому американська політична наука отримала провідні позиції після Другої світової війни? Наведіть суб'єктивні та об'єктивні умови.
4. Інституціоналізм та неоінституціоналізм в дослідженнях сучасного світового процесу американською політичною наукою. Чи стали ці підходи домінуючими наприкінці XX ст. в США? Чому? Конкретизуйте свою відповідь.

Практичне завдання:

1. Робота в малих групах.
 - 1) Кожна група обирає питання та готує доповідь-презентацію.
 - 2) Результати презентуються на практичному занятті, колективно обговорюються, робляться висновки.

2. Робота в групі.

Дискусія щодо основних переваг розвитку американської політичної науки.

Методика проведення круглого столу.

- проводяться у формі обговорення визначених проблем;
- кожна група обирає представників які виступають з доповідями, що підсумовують та презентують результати роботи групи (доповіді мають бути короткими, не більше 8-10 хвилин), потім проводиться їх обговорення.
- обговорення в рамках Круглого столу повинне носити конструктивний характер, не повинно зводитися, з одного боку, лише до звітів про виконану роботу, а з іншою, – лише до критичних виступів.
- обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;
- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;
- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку.
- проєкт підсумкового документа оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Вдосконалення методології політичних досліджень.
2. Роль та значення конкретних емпіричних та міждисциплінарних досліджень другої половини XX ст.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету:

Завдання 1. визначити та охарактеризувати позитивістську методологію та її сцієнтистські форми у американських політологічних дослідженнях (Ч. Мерріам, Дж. Кетлін та ін.). Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2. Провести аналітичний аналіз праці Дж. Б. Мангейма і Р. К. Річа «Емпіричний політичний аналіз: дослідницькі методи в політичній науці». Результати доповісти на практичному занятті.

Тема 3. Розвиток європейської політичної думки: ретроспективний аналіз.

Практичне заняття № 3. *Круглий стіл* «Розвиток європейської політичної думки: ретроспективний аналіз».

Питання до обговорення (теми презентацій-доповідей за вибором):

1. Центральні поняття в аналізі політичних відносин – влада, держава, суверенітет, консенсус, демократія в дослідженнях європейських політологічних шкіл.
2. Теорія юриспруденції інтересів Рудольфа фон Ієрінга.
3. Теорія насильства Людвіга Гумпловича.
4. Концепція «політичного інституту» М. Дюверже.
5. П. Бурд'є та його концепція «політичного поля».
6. Дуалітична теорія держави Георга Єллінека.
7. Основні ідеї робіт Х'юстона Стюарта Чемберлена.

Питання до роздумів:

1. Чи можливо розглядати генезу становлення політичної науки в країнах Заходу (XX ст.) як сукупність відмінностей?
2. Чим можна пояснити суттєві особливості в становлення політичної науки в країнах Заходу (XX ст.)?
3. Які основні чинники обумовлюють особливості в становлення політичної науки в країнах Заходу (XX ст.)?
4. Поміркуйте над питанням про перспективи генези політичної науки в країнах Заходу (XX ст.).

Практичне завдання:

1. Робота в малих групах.
- 1) Кожна група обирає питання та готує доповідь-презентацію.

2) Результати презентуються на практичному занятті, колективно обговорюються, робляться висновки.

2. Робота в групі.

Дискусія щодо генези та особливості становлення політичної науки в країнах Заходу (XX ст.).

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Політичний та соціологічний позитивізм.
2. Основні ідеї робіт Х'юстона Стюарта Чемберлена.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Запишіть основні ідеї роботи Рудольфа фон Ієрінга. «Мета в праві». Складіть таблицю, з якими ідеями ви погоджуєтесь, а з якими – ні. Обґрунтуйте свою позицію. Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 2. Складіть таблицю, у який визначте та охарактеризуйте основні ідеї теорії насильства Людвіга Гумпловича. З якими ідеями ви погоджуєтесь, а з якими – ні. Обґрунтуйте свою позицію. Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 3. Запишіть основні ідеї концепції «політичного поля» П. Бурд'є. Складіть таблицю, з якими ідеями ви погоджуєтесь, а з якими – ні. Обґрунтуйте свою позицію. Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 4. Складіть таблицю, у який визначте та охарактеризуйте основні ідеї робіт Х'юстона Стюарта Чемберлена. З якими ідеями ви погоджуєтесь, а з якими – ні. Обґрунтуйте свою позицію. Результати доповіді на практичному занятті.

Тема 4. Виникнення теорії справедливості та її подальший розвиток і значення для політичної практики.

Практичне заняття № 4. Семінар «Виникнення теорії справедливості та її подальший розвиток і значення для політичної практики».

План:

1. Основні причини і умови виникнення теорії справедливості.
2. Теорія справедливості – класичний твір неоліберальної думки.
3. Протиставлення теорії справедливості моделям утилітаризму. Поняття «стратегія максимуму».
4. Теорія справедливості Д. Ролза як контури нової теорії демократії.

Питання до обговорення:

1. Які основні причини і умови виникнення теорії справедливості?
2. Чому теорія справедливості це класичний твір неоліберальної думки?
3. Охарактеризуйте політичний вимір «справедливості», за Дж. Ролзом.
4. У чому полягає сутність протиставлення теорії справедливості моделям утилітаризму?
5. У чому полягає сутність поняття «стратегія максимуму»?
6. Визначте сутність та охарактеризуйте співвідношення понять «благо», «чесність», «справедливість».
7. Якій цілісний фокус локалізації блага і корисності?
8. Визначте та охарактеризуйте подальший розвиток ідей Дж. Ролза.
9. У чому полягає сутність їх критики «зліва» і «справа»?
10. У чому полягає значення теорії справедливості для подальшого розвитку політологічних концепцій та їх втілення в сучасні політичні реалії?
11. Охарактеризуйте теорію справедливості Дж. Ролза як контури нової теорії демократії.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Поняття «благо», «чесність», «справедливість» та їх співвідношення.
2. Цілісний фокус локалізації блага і корисності.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Практичні завдання

Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету:

Завдання 1. складіть таблицю, у якій визначте поняття «благо», «чесність», «справедливість». Охарактеризуйте їх співвідношення. Визначте цілісний фокус локалізації блага і корисності. Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2. Запишіть основні політичні ідеї Дж. Ролза. Складіть таблицю, з якими ідеями ви погоджуєтесь, а з якими – ні. Обґрунтуйте свою позицію. Результати доповісти на практичному занятті.

Тема 5. Виникнення теорії гіпердемократія та її вплив на політичні процеси XX століття.

Практичне заняття № 5. Семінар «Виникнення теорії справедливості та її подальший розвиток і значення для політичної практики».

План:

1. Умови та причини виникнення теорії гіпердемократії.
2. Поняття «масового суспільства» та «масова людина». Механізми загальної стандартизації в масовому суспільстві.
3. Консервативна критика певних рис суспільства XIX ст.
4. Основні теорії дослідження «демократії» в зарубіжній політичній науці.

Питання до обговорення:

1. Які основні проблеми гіпердемократії?
2. Які умови та причини виникнення теорії гіпердемократії?
3. Охарактеризуйте головновні положення праці «Повстання мас».
4. Охарактеризуйте поняття «масового суспільства» та «масової людини».
5. Який механізми загальної стандартизації в масовому суспільстві?

6. Що таке «масова культура» в соціально-політичному житті?
7. Охарактеризуйте консервативну критику певних рис суспільства ХІХ ст.
8. Наведіть погляди Ж. де Местра, Г. Лебога, Г. Тарда та А. де Токвіля на цю проблему.
9. Охарактеризуйте Основні теорії дослідження «демократії» в зарубіжній політичній науці.
10. Що таке «робочий авторитаризм» та яка його інтерпретація в контексті гіпердемократії?

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Основні проблеми гіпердемократії
2. Поняття «робочий авторитаризм» та його інтерпретація в контексті гіпердемократії.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Практичні завдання

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, складіть таблицю, у якій визначте та охарактеризуйте головні положення праці «Повстання мас». Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 2. Запишіть основні погляди Ж. де Местра, Г. Лебога, Г. Тарда та А. де Токвіля щодо певних рис суспільства ХІХ ст. Проаналізуйте їх позиції. Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 3. Складіть таблицю, у якій визначте та охарактеризуйте основні теорії дослідження «демократії» в зарубіжній політичній науці (partiципаторна демократія, поліархія, авторитарна демократія, ревізiонiстська демократія, делiберативна демократія). Результати доповіді на практичному занятті.

Змістовний модуль 2. Компаративістські дослідження в зарубіжній політичній думці.

Тема 6. Авангардні стратегії політичних досліджень.

Практичне заняття № 6. Пленарна дискусія «Авангардні стратегії політичних досліджень».

Участь у колективному обговоренні з динамічним зворотнім зв'язком:

1. Постструктуралізм та постмодернізм у дослідженнях сутності політичних феноменів (М. Фуко, Ж.-Ф. Ліотар, А. Турен).

2. Макросоціологічні теорії «радикального функціоналізму» Н. Лумана та «Активізованої громадськості» Ю. Габермаса.

3. Концепція деліберативної демократії в контексті зарубіжних демократичних теорій.

Питання до роздумів:

1. Як новітні технології (штучний інтелект, машинне навчання) впливають на політичні дослідження?

2. Які етичні проблеми виникають при використанні великих даних та експериментальних методів у політології?

3. Наскільки авангардні стратегії є ефективними для аналізу політичних процесів в Україні, де часто переважає непрогнозований і

4. Як критичний підхід допомагає виявляти приховані аспекти влади, що не помітні при використанні традиційних методів?

5. Як поєднання кількісних і якісних методів може покращити розуміння складних політичних явищ?

Завдання

1. Робота в малих групах.

– Кожна група – прихильник однієї з теорій. Потрібно привести якомога більше аргументів на користь «своїх» теорій.

– Групи готують презентації власних проєктів, кожен проєкт обговорюється, робиться висновок, проводиться підбиття підсумків роботи в групах.

Методика проведення заняття: пленарна дискусія є аналогом мозкового штурму, але проблема не конкретизується, здобувачі висловлюються широко і вільно, фіксуючих записів на дошці не ведеться, допускаються відхилення від теми. Викладач не домінує. У другій частині дискусії підводяться підсумки. Викладач бере на себе провідну роль.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Макросоціологічна теорія «радикального функціоналізму» Н. Лумана
2. Макросоціологічна теорія «Активізованої громадськості» Ю. Габермаса

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, складіть таблицю, у якій визначте основні політичні ідеї М. Фуко, Ж.-Ф. Ліотара, А. Турена щодо сутності політичних феноменів. Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2. Запишіть основні політичні ідеї Н. Лумана та Ю. Габермаса. Складіть таблицю, з якими ідеями ви погоджуєтесь, а з якими – ні. Обґрунтуйте свою позицію. Результати доповісти на практичному занятті.

Тема 7. Компаративістський аналіз теорій політичних партій і партійних систем.

Практичне заняття № 7. Круглий стіл «Компаративістський аналіз теорій політичних партій і партійних систем».

Питання до обговорення (теми презентацій-доповідей за вибором):

1. Моріс Дюверже і Джованні Сартори про сутність масових політичних партій.
2. Компаративістський аналіз сучасних політичних систем.

3. Системний та поведінковий (біхевіоралістський) методи дослідження.
4. Теорія політичної системи Д. Трумена.
5. Теорія політичної системи Г. Пауэлла и М. Каплана.
6. Т. Парсонс і його теорія функціональної політичної системи.

Практичне завдання:

1. Робота в малих групах.

1) Кожна група обирає питання та готує доповідь-презентацію.

2) Результати презентуються на практичному занятті, колективно обговорюються, робляться висновки.

2. Робота в групі.

Дискусія щодо впливу компаративістського аналізу теорій політичних партій і партійних систем на розвиток політичної науки в ХХ ст.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Теорія політичної системи Г. Пауэлла и М. Каплана.
2. Т. Парсонс і його теорія функціональної політичної системи.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, складіть таблицю, у якій визначте основні політичні ідеї Моріса Дюверже та Джованні Сартори щодо сутності масових політичних партій. З якими ідеями ви погоджуєтесь, а з якими – ні. Обґрунтуйте свою позицію. Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 2. Запишіть основні політичні ідеї теорії політичної системи Д. Трумена, проаналізувавши його праці «Криза американської політичної системи» і «Управлінський процес». Складіть таблицю, з якими ідеями ви погоджуєтесь, а з якими – ні. Обґрунтуйте свою позицію. Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 3. Запишіть основні політичні ідеї теорії політичної системи Г. Пауэлла и М. Каплана та теорії функціональної політичної системи

Т. Парсонса. Порівняйте їх. Визначте загальні риси та особливості. Результати доповісти на практичному занятті.

Тема 8. Порівняльний аналіз дослідження концепцій популізму і націоналізму в їх ретроспективному прояву.

Практичне заняття № 8. Семінар «Порівняльний аналіз дослідження концепцій популізму і націоналізму в їх ретроспективному прояву».

План:

1. Багатоаспектність толкування поняття «націоналізм»..
2. Сутність популізму.
3. Популізм як один із 6 принципів Програми республіканської партії Мустафи Кемаля (Ататюрка) 1923 р. і конституції Турції 1937 р.

Питання до обговорення:

1. Які історичні умови виникнення популізму?
2. У чому полягає багатоаспектність толкування поняття «націоналізм»?
3. Чому існує множинність підходів до розгляду популізму?
4. Які основні теоретико-методологічні підходи до осмислення поняття «популізму»?
5. Охарактеризуйте популізм як політичний феномен.
6. Що таке «елементи популізму» і «чистий популізм»?
7. За яких умов популізм активізується та набуває нових рис?
8. За яких умов популізм може набувати форми політичної мобілізації?
9. Визначте та охарактеризуйте сутність популізму, за Д. Макре.
10. Охарактеризуйте популістську спрямованість «культурного націоналізму» в Росії XIX ст. (славянофільство).
11. Охарактеризуйте популізм як один із 6 принципів Програми республіканської партії Мустафи Кемаля (Ататюрка) 1923 р. і конституції Турції 1937 р.
12. Охарактеризуйте популістський характер протестного руху в США (М.-Л. Кінг).

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Основні ідеї концепції тетчеризму як «авторитарного популізму» М. Джейкса.
2. Основні ідеї концепції тетчеризму як «авторитарного популізму» С. Холла.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Практичні завдання

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, складіть таблицю, у якій визначте та охарактеризуйте історичні умови виникнення популізму. Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 2. Запишіть основні політичні ідеї Д. Макре. Складіть таблицю, з якими ідеями ви погоджуєтесь, а з якими – ні. Обґрунтуйте свою позицію. Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 3. Доведіть популістську спрямованість «культурного націоналізму» в Росії XIX ст. Обґрунтуйте свою позицію. Результати доповіді на практичному занятті.

Практичне заняття № 9. Семінар «Порівняльний аналіз дослідження концепцій популізму і націоналізму в їх ретроспективному прояву».

План:

1. «Нові» популісти.
2. «Новий» популізм і тетчеризм.
3. Націоналізм у його різноманітних проявах в зарубіжних країнах.
4. Основні ознаки сучасного націоналізму та його ролі у світовому політичному процесі.

Питання до обговорення:

1. Хто такі «нові» популісти? У чому полягає сутність їх ідей?

2. Кого вважають «новими» популістами в США (60-і роки XX ст.)?

Чому?

3. Проведіть порівняльний аналіз «нового» популізму і тетчеризму.

4. Які основні ідеї концепції тетчеризму як «авторитарного популізму»

М. Джейкса і С. Холла?

5. Які особливості прояву французького популізму?

6. Охарактеризуйте трансформації (видозміни) американського популізму впродовж XX ст.

7. Що таке націоналізм?

8. Які види та форми прояву націоналізму?

9. Охарактеризуйте націоналізм у його різноманітних проявах в зарубіжних країнах.

10. Які теоретичні та практичні наслідки націоналізму?

11. Що таке сучасний націоналізм та які його основні ознаки?

12. Які основні ролі сучасного націоналізму у світовому політичному процесі?

13. Карлтон Дж. Гейз і Ганс Кон про основні ознаки сучасного націоналізму та його ролі у світовому політичному процесі.

Питання до роздумів:

1. Як політологічне поняття, «популізм» не може трактуватися як однозначно позитивне чи безперечно негативне явище. Чому? Ваші докази.

2. Чи є основні ідеї концепції тетчеризму «авторитарним популізмом»? Обґрунтуйте свою позицію.

3. Націоналізм, нацизм та патріотизм: де грань і в чому відмінності?

4. Оскільки націоналізм приймає різні форми та наступні типи, єдине визначення націоналізму, швидше за все, неможливе. Чи згодні ви з цим? Обґрунтуйте свою позицію

5. Націоналізм – це добре чи погано? Обґрунтуйте свою позицію.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Націоналізм у його різноманітних проявах в зарубіжних країнах.
2. Карлтон Дж. Гейз і Ганс Кон про основні ознаки сучасного націоналізму та його ролі у світовому політичному процесі.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Практичні завдання

Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету:

Завдання 1: складіть таблицю, у якій визначте та охарактеризуйте інтерпретацію категорії «популізму» в політичній думці: від античних демагогів до сучасних популістів. Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2: складіть таблицю, у якій визначте та охарактеризуйте історичні умови виникнення популізму. Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 3: складіть таблицю, у якій визначте та охарактеризуйте ідеї концепції тетчеризму як «авторитарного популізму» М. Джейкса і С. Холла. З якими ідеями ви погоджуєтесь, а з якими – ні? Обґрунтуйте свою позицію. Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 4: визначте та охарактеризуйте основні ідей українського популізму, основні популістські прийоми та особливості їх застосування українськими політичними елітами. Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 5: визначте та охарактеризуйте основні ознаки сучасного націоналізму та його ролі у світовому політичному процесі, за Карлтоном Дж. Гейзом і Ганслом Коном. Результати доповісти на практичному занятті.

Тема 9. Основні зарубіжні концепції посткомунізму, негативного світу та структурного насильства.

Практичне заняття № 10. *Круглий стіл* «Основні зарубіжні концепції посткомунізму, негативного світу та структурного насильства».

Питання до обговорення (теми презентацій-доповідей за вибором):

1. Концепції комунізму та посткомунізму як критично-утопічні доктрини ХХ століття..
2. Ключові ідеї роботи «Велика шахівниця». Їх практичне втілення в політичні процеси сучасності.
3. Відкриття «ящика Пандори» в СРСР та міжнародні наслідки.
4. «Утопічна соціальна інженерія».
5. Глибинні корені загальної кризи комунізму.
6. Російська федерація та її «наукова» політична думка як прояви нестабільності та краху концепцій шовінізму, посткомунізму та структурного насильства.

Питання до роздумів:

1. Чи можливо було б не відкривати «ящик Пандори» в СРСР?
2. Які при цьому були б міжнародні наслідки?

Практичне завдання:

1. Робота в малих групах.
 - 1) Кожна група обирає питання та готує доповідь-презентацію.
 - 2) Результати презентуються на практичному занятті, колективно обговорюються, робляться висновки.
 2. Робота в групі.
- Дискусія щодо глибинних корінь загальної кризи комунізму.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Структурне насильство як складова міжнародних відносин у сучасну епоху та її крах.

2. Україно-російська війна як підтвердження теорії недієвості структурного насильства у міжнародних відносинах.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Провести аналітичний аналіз праць Зб. Бжезинського «Ідеологія і сила радянської політики», «Поза контролем», «План гри», «Великий провал», «Влада і принцип». Складіть таблицю, у якій визначте та охарактеризуйте їх основні ідеї. З якими ідеями ви погоджуєтесь, а з якими – ні? Обґрунтуйте свою позицію. Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2. Запишіть ключові ідеї роботи Зб. Бжезинського «Велика шахівниця». Складіть таблицю, з якими ідеями ви погоджуєтесь, а з якими – ні. Обґрунтуйте свою позицію. Результати доповісти на практичному занятті.

Практичне заняття № 11. Дискусія «Основні зарубіжні концепції посткомунізму, негативного світу та структурного насильства».

Питання до обговорення:

1. Структурне насильство як складова міжнародних відносин у сучасну епоху та її крах.
2. Україно-російська війна як підтвердження теорії недієвості структурного насильства у міжнародних відносинах.
3. Поняття «негативного світу». Немарксистський і транснаціональний напрями дослідження.
4. Концепція «національного інтересу» Г. Моргентау.

Питання до роздумів:

1. Чи погоджуєтесь ви з думкою, що структурне насильство є складовою міжнародних відносин у сучасну епоху? Обґрунтуйте свою відповідь.
2. Чи погоджуєтесь ви з думкою, що україно-російська війна є підтвердженням теорії недієвості структурного насильства у міжнародних відносинах? Обґрунтуйте свою позицію.

Методика проведення дискусії:

Робота в групі.

- проводяться у формі обговорення визначених питань;
- всі відкрито висловлюють свої думки з описом, поясненнями та демонстрацією проблемної ситуації;
- обговорюване питання допускає різні думки і тлумачення, а також взаємні заперечення учасників;
- учасники мають рівні права і висловлюються в певному порядку;
- в результаті обговорення мають бути виявлені точки зору всіх учасників на дане питання;
- конструювання перспективи вирішення проблемної ситуації, здійснення процесу зважування ідей та пропозицій з метою прийняття логічного рішення.
- проєкт підсумкового документа оголошується в кінці обговорення (дискусії), в нього вносяться доповнення, зміни, поправки.

Практичне завдання:

1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, підготуватися до теми дискусії.

2. Робота в групі.

- обговорювання питань теми;
- обмін думками, ідеями, пропозиціями.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Поняття «негативного світу». Немарксистський і транснаціональний напрями дослідження.

2. Концепція «національного інтересу» Г. Моргентау.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Запишіть основні ідеї концепції «національного інтересу» Г. Моргентау. Складіть таблицю, з якими ідеями ви погоджуєтесь, а з якими – ні. Обґрунтуйте свою позицію. Результати доповідати на практичному занятті.

Тема 10. Нові чинники і тенденції соціально-політичного розвитку в новітній час.

Практичне заняття № 12. Дискусія «Нові чинники і тенденції соціально-політичного розвитку в новітній час».

Питання до обговорення:

1. Нові види демократії та їх різновиди.
2. Співвідношення тиранії і демократії.
3. Феномен тоталітаризму.
4. «Авторитарна демократія» та її прояви в політичній практиці сучасного світу.
5. Співвідношення демократії та тиранії.
6. Кінець холодної війни і новий міжнародний порядок (за працею Сепульведа Альмарса).

Питання до роздумів:

1. Які причини появи нових видів демократії?
2. Чим можна пояснити різноманіття їх різновидов?
3. Визначте сутність та відмінність співвідношення тиранії і демократії.

Практичне завдання:

1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, підготуватися до теми дискусії.
2. Робота в групі.
 - обговорювання питань теми;
 - обмін думками, ідеями, пропозиціями.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Співвідношення демократії та тиранії.
2. Кінець холодної війни і новий міжнародний порядок (за працею Сепульведа Альмарса).

II. Творчо-аналітичні завдання до теми.

Практичні завдання

Завдання 1. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте нові види демократії та їх різновиди. Проаналізуйте їх. Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2. Зробити аналітичний огляд ідей Сепульведа Альмарса. Складіть таблицю, з якими ідеями ви погоджуєтесь, а з якими – ні. Обґрунтуйте свою позицію. Результати доповісти на практичному занятті.

Тема 11. Особливості становлення політичної науки в країнах Сходу

Практичне заняття № 13. Семінар «Особливості становлення політичної науки в країнах Сходу».

План:

1. Розвиток політичних доктрин країн Сходу.
2. Розвиток наддержавних ідеологій в азіатських країнах.
3. Роль релігійного фактору у визначенні вектору розвитку країн африканського континенту.

Питання до обговорення:

1. Охарактеризуйте розвиток політичних доктрин країн Сходу.
2. Які традиційні чинники визначення вектору розвитку політичного процесу в сучасних країнах Сходу?
3. Основні чинники переходу до демократизації в східних країнах.
4. Охарактеризуйте розвиток наддержавних ідеологій в азіатських країнах. Панісламізм. Панарабізм. Паназіатізм.

5. Яка роль релігійного фактору у визначенні вектору розвитку країн африканського континенту.

6. Що таке незахідний політичний процес (за працею» Л. Пая «Синдром із 17 пунктів»).

Підсумкова контрольна робота.

Звертаю увагу, у завданнях під час написання контрольної роботи використання генеративного ШІ не допускається.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Роль релігійного фактору у визначенні вектору розвитку країн африканського континенту.

2. Незахідний політичний процес (за працею» Л. Пая «Синдром із 17 пунктів»).

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Практичні завдання

Завдання 1. Складіть таблицю, у який визначте та охарактеризуйте основні політичні доктрини країн Сходу. Проаналізуйте їх розвиток. Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 2. Складіть таблицю, у який визначте та охарактеризуйте традиційні чинники визначення вектору розвитку політичного процесу в сучасних країнах Сходу. Проаналізуйте їх. Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 3. Складіть таблицю, у який визначте та охарактеризуйте основні чинники переходу до демократизації в східних країнах. Проаналізуйте їх. Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 4. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, складіть таблицю, у який визначте та охарактеризуйте сутність наддержавних ідеологій в азіатських країнах (панісламізму,

панарабізму, паназіатізму). Хробить їх порівняльний аналіз. Результати доповісти на практичному занятті.

Завдання 5. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте основні ідей праці Л. Пая «Синдром із 17 пунктів». Проаналізуйте їх. Результати доповісти на практичному занятті.

Тема 12. Сучасні концепції нового світопорядку.

Практичне заняття № 14. *Круглий стіл* «Сучасні концепції нового світо порядку».

Питання до обговорення (теми презентацій-доповідей за вибором):

1. Основні контури нового світопорядку в 20-ті роки ХХІ ст.
2. Динаміка сучасних міжнародних відносин і можливі конфлікти на цивілізаційній основі в ХХІ столітті.
3. Головні авторитетні геополітичні трактати новітнього часу.
4. Поняття «зіткнення цивілізацій» та їх практичний прояв.
5. Поняття цивілізаційної ідентичності. Співвідношення культурної и цивілізацій ідентичності.
6. Культурна диференціація як джерело багатоаспектності концепцій нового світо порядку.

Практичне завдання:

1. Робота в малих групах.
 - 1) Кожна група обирає питання та готує доповідь-презентацію.
 - 2) Результати презентуються на практичному занятті, колективно обговорюються, робляться висновки.

2. Робота в групі.

Дискусія щодо культурної диференціації як джерела багатоаспектності концепцій нового світо порядку.

Завдання для самостійної роботи

I. Питання для самостійного опрацювання.

1. Поняття цивілізаційної ідентичності. Співвідношення культурної і цивілізаційної ідентичності.
2. Культурна диференціація як джерело багатоаспектності концепцій нового світопорядку.

II. Творчо-аналітичні завдання до теми

Практичні завдання

Завдання 1. Складіть таблицю, у якій визначте та охарактеризуйте динаміку сучасних міжнародних відносин і можливі конфлікти на цивілізаційній основі в XXI столітті. Проаналізуйте їх розвиток. Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 2. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте сутність головних авторитетних геополітичних трактатів новітнього часу. Зробіть їх порівняльний аналіз. Результати доповіді на практичному занятті.

Завдання 3. Вивчивши рекомендовану літературу та скориставшись ресурсами Інтернету, визначте та охарактеризуйте поняття «зіткнення цивілізацій» та їх практичний прояв. Проаналізуйте. Результати доповіді на практичному занятті.

РОЗДІЛ 3

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

Навчальним планом дисципліни «Сучасна зарубіжна політологія» передбачено виконання кожним здобувачем індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ). Програмою курсу пропонуються дві форми ІНДЗ: *доповідь-презентація* або *аналітичний аналіз джерел*. Форму ІНДХ здобувач обирає сам.

Структура індивідуального навчально-дослідного завдання наступна:

Вступ.

Теоретична частина.

Аналітична частина.

Дослідна (проектна) частина.

Висновки.

Перелік використаної літератури, статичної звітності.

Додатки.

ІНДЗ оцінюється за такими критеріями:

- самостійність виконання;
- логічність і послідовність викладення матеріалу;
- повнота розкриття теми (проблемної ситуації або практичного завдання);
- обґрунтованість висновків;
- використання статистичної інформації та довідкової літератури;
- можлива наявність конкретних пропозицій;
- якість оформлення.

Оцінювання індивідуальних завдань проводять за 10 бальною шкалою

Результати виконання ІНДЗ можуть бути викладені на практичному занятті з відповідної теми, або представлені викладачу для перевірки.

ПРИБЛИЗНА ТЕМАТИКА ДОПОВІДІ-ПРЕЗЕНТАЦІЇ

Тематика (за вибором)	Кількість годин	
	денна	заочна
1. Порівняльний аналіз основних методів дослідження англо-американської і європейської політичних шкіл.		
2. Біхевіоризм як метод дослідження. «Біхевіористська революція»		
3. Вклад Чиказької політологічної школи в розвиток світової політичної науки.		
4. Політична наука Великої Британії: традиції і сучасність.		
5. Політична влада – основний предмет французької політології.		
6. Проблеми демократичної організації суспільства в політології Німеччини.		
7. Теорія справедливості Д. Ролза як контури нової теорії демократії		
8. Умови та причини виникнення теорії гіпердемократії		
9. Концепція деліберативної демократії в контексті зарубіжних демократичних теорій.		
10. Дослідження становлення та функціонування політичних партій.		
11. Популізм як один із 6 принципів Програми республіканської партії Мустафи Кемаля (Ататюрка) 1923 р. і конституції Турції 1937 р.		
12. Концепції комунізму та посткомунізму як критично-утопічні доктрини ХХ століття.		
13. Україно-російська війна як підтвердження теорії недовіри до структурного насильства у міжнародних відносинах.		
14. Структурне насильство як складова міжнародних відносин у сучасну епоху та її крах.		
15. Розвиток наддержавних ідеологій в азіатських країнах.		
16. Нові чинники і тенденції соціально-політичного розвитку в новітній час.		
17. Культурна диференціація як джерело багатоаспектності концепцій нового світопорядку		
Разом	10	10

ПРИБЛИЗНА ТЕМАТИКА АНАЛІТИЧНОГО АНАЛІЗУ ДЖЕРЕЛ

Тематика (за вибором)	Кількість годин	
	денна	заочна
1. Погляди М. Дюверже щодо етапів становлення політичної науки.		
2. Основні ідеї роботи Н. Макіавеллі «Державець». Сутність та форми прояву сучасного макіавеллізму.		
3. Виникнення прикладного напрямку досліджень. Роботи Чарльза Мерріама, Гарольда Лассуелла, Артура Бентли.		
4. Аналітичний огляд праці Дж. Б. Мангейма і Р. К. Річа «Емпіричний політичний аналіз: дослідницькі методи в політичній науці».		
5. Аналітичний огляд ідей Рудольфа фон Ієрінга.		
6. Аналітичний огляд ідей П. Бурд'є та його концепція «політичного поля».		
7. Аналітичний огляд ідей Дж. Ролза та його теорія справедливості.		
8. Аналітичний огляд ідей праці «Повстання мас».		
9. Аналітичний огляд поглядів Ж. де Местра, Г. Лебога, Г. Тарда та А. де Токвіля щодо певних рис суспільства XIX ст		
10. Аналітичний огляд поглядів М. Фуко, Ж.-Ф. Ліотара, А. Турена щодо сутності політичних феноменів.		
11. Аналітичний огляд ідей Д. Трумена в його працях «Криза американської політичної системи» і «Управлінський процес».		
12. Аналітичний огляд основних ідей концепції тетчеризму як «авторитарного популізму» М. Джейкса і С. Холла.		
13. Аналітичний огляд концепції «національного інтересу» Г. Моргентау.		
14. Аналітичний огляд праць Зб. Бжезинського «Ідеологія і сила радянської політики», «Поза контролем», «План гри», «Великий провал», «Влада і принцип»		
15. Аналітичний огляд концепції «національного інтересу» Г. Моргентау.		
16. Аналітичний огляд ідей Сепульведа Альмарса		
17. Політичний аналіз праці Л. Пая «Синдром із 17 пунктів»		
Разом	10	10

**ЗДОБУВАЧ ПРИ ВИКОНАННІ ІНДЗ ПОВИНЕН
ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ,
НЕ ДОПУСКАТИ АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ.**

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (відповідно до ст. 69 Закону України «Про вищу освіту»).

Види академічного плагіату:

- копіювання;
- перефразування;
- компіляція;
- використання інформації (факти, ідеї, формули, числові значення тощо) з джерела без посилання на це джерело;
- подання як власних робіт (тез, аналітичних звітів, письмових робіт, есеїв тощо), виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання.

За умови використання ШІ, під час презентації практичних завдань, ІНДЗ, здобувач повинен надати короткий коментар: як саме він використовував ШІ. Що вдалося, а що було неточним? Як він оцінює його допомогу?

РОЗДІЛ 4

КОНТРОЛЬНІ ЗАСОБИ ПЕРЕВІРКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Яке місце займають політичні доктрини в системі політичної думки?
2. Які суспільні функції виконують політичні доктрини?
3. В чому полягають спільні характеристики та особливості між політичною ідеологією та політичною доктриною?
4. Чим зумовлена еволюція поділу політичних доктрин на «ліві» та «праві»? Наскільки цей поділ актуальний сьогодні?
5. Яку роль відіграли і продовжують відігравати в розвитку політичної думки право та історія?
6. У чому полягала сутність біхевіоральної революції в політичній науці?
7. У чому полягало теоретико-методологічне та політичне значення теорії модернізації?
8. Яке місце в розвитку політичної думки належить теорії раціонального вибору?
9. Визначити спільне й особливе між «старим» і «новим» інституціоналізмом?
10. Поясніть взаємозв'язок між «негативною» і «позитивною» свободою.
11. У чому полягає суть конституціоналізму як ознаки/індикатора сучасного лібералізму?
12. Поясніть, чому протягом 50-60-х років XX ст. у межах доктрини лібералізму розвивались соціальний лібералізм і неолібералізм?
13. Що спільного й особливого між соціальним лібералізмом і неолібералізмом?
14. Які соціально-економічні та політичні чинники зумовили формування неолібералізму?

15. У чому полягає суть принципу *laissez-faire* в соціальному лібералізмі та неолібералізмі?
16. Що спільного і які особливості між поміркованим та радикальним лібералізмом?
17. Як впливає на сучасний лібералізм глобалізація?
18. Яке взаємовідношення індивідуалізму та політичного плюралізму на рубежі XX та XXI століть?
19. В чому полягають перспективи та проблеми подальшого розвитку лібералізму на початку XXI ст.?
20. Чим зумовлено існування авторитарного напрямку в консерватизмі першої половини XX ст.?
21. В чому полягала сутність «консервативної революції»?
22. Що спільного і в чому полягала відмінність між авторитарним консерватизмом першої половини XX ст. і націонал-соціалізмом в Німеччині?
23. Поясніть місце, роль та сутність традиціоналізму в консерватизмі?
24. Чим зумовлювався зв'язок між консерватизмом і релігією?
25. В чому сутність лібертаризму? Окресліть його позиціонування щодо неолібералізму та консерватизму.
26. Що спільного і в чому полягали відмінності між патерналістським консерватизмом і соціальним лібералізмом?
27. Чим був зумовлений антикомунізм консерватизму?
28. Що таке неоконсерватизму?
29. Чи ми можемо говорити про кризу консерватизму наприкінці XX ст.?
30. У чому полягає сутність феномену націоналізму?
31. Що мають спільного і в чому полягають особливості націоналізмів, які опираються на етнокультурну та політичну моделі нації?
32. Як можна пояснити, що в США, які традиційно належать до моделі політичної нації, отримав розвиток етнокультурний націоналізм афроамериканців?

33. У чому виявляється суть значення національної ідентифікації для націоналізму?
34. Що спільного і в чому полягають особливості націоналізму та націонал-соціалізму?
35. Чому сіонізм, як різновид націоналізму, продовжив своє існування після створення національної держави Ізраїль?
36. Як співвідносяться між собою націоналізм і демократія?
37. У чому полягає особливість становлення та розвитку націоналізмів у країнах Африки?
38. Як співвідносяться між собою націоналізм і права та свободи особи?
39. Чим зумовлена актуалізація націоналізму в Бельгії, Іспанії, Канаді та Сполученому Королівстві?
40. Які суспільно-політичні та історичні передумови формування політичної доктрини фашизму та націонал-соціалізму?
41. У чому полягав антираціоналізм політичних доктрин фашизму та націонал-соціалізму?
42. Яку роль відігравав націоналізм у політичних доктринах фашизму та націонал-соціалізму?
43. Яку роль відігравала концепція боротьби та війни в політичних доктринах фашизму та націонал-соціалізму?
44. Яку роль відігравав вождизм та елітаризм у політичних доктринах фашизму та націонал-соціалізму?
45. Які особливості були притаманні політичним доктринам фашизму та націонал-соціалізму?
46. Дати політичну оцінку націонал-соціалізму.
47. Чому ленінізм треба розглядати як самостійний етап розвитку ідеології комунізму?
48. Які підстави вважати III Інтернаціонал формою «світової» комуністичної партії?

49. Сталінський терор треба трактувати як випадковість чи закономірність еволюції ленінізму?
50. Чому засада «демократичного централізму» мала такий принциповий характер для комуністів?
51. Чому «відлига» М.Хрущова не призвела до якісних змін ідеології комунізму?
52. Які чинники зумовлювали доктринальні та практичні особливості комунізму в країнах народної демократії?
53. Чи можна вважати «перебудову» М.Горбачова черговим етапом розвитку ідеології комунізму як повернення до його автентичної суті?
54. Які причини зумовили масштабне відмовлення від ідеології комунізму після падіння «Берлінського муру»?
55. На які сучасні виклики ідеологія комунізму здатна дати адекватну відповідь?
56. Чи можна китайський варіант ідеології комунізму вважати новим етапом розвитку?
57. Чим зумовлена логіка трансформації політичної доктрини соціал-демократії?
58. Виділити головні концептуальні положення, які були властиві соціал-демократії на всіх етапах її розвитку?
59. Чим зумовлена криза соціал-демократії наприкінці ХХ ст.?
60. Що спільного і в чому полягають особливості концепції демократичного соціалізму та соціального лібералізму?
61. Чи можна вважати концепцію демократичного соціалізму творчим продовженням марксизму?
62. В чому полягає суть концепції «третього шляху»?
63. Чи можна вважати постсоціал-демократію складовою частиною / етапом в розвитку соціал-демократії?
64. Що спільного і в чому полягають особливості постсоціал-демократії і неолібералізму?

65. Які політичні партії України ми можемо кваліфікувати як соціал-демократичні?
66. Що спільного і в чому полягають особливості неомарксизму і ленінізму?
67. Які причини формування політичної доктрини популізму?
68. Чому популізм не можна трактувати як єдину, цілісну конструкцію?
69. На підставі чого можна розглядати аграрний популізм як складову частину популізму?
70. Чому популізм є своєрідним індикатором проблем у розвитку представницької демократії?
71. Економічний/господарський популізм спрямований на економічний розвиток суспільства, подолання бідності. Чому тоді його критикують?
72. Що спільного і особливого між популізмом і демагогією?
73. Які засоби, механізми, інститути здатні обмежити розвиток популізму?
74. Які причини існування політичного популізму?
75. Що таке антисистемний характер популізму?
76. Які політичні сили в Україні можна зарахувати до популістичних?
77. У чому сутність нових видів демократії? Які існують їх різновиди?
78. Яке співвідношення тиранії і демократії?
79. У чому суть феномену тоталітаризму?
80. Що таке «авторитарна демократія»? Які її прояви в політичній практиці сучасного світу?
81. Яке співвідношення демократії та тиранії?
82. У чому особливість розвитку політичних доктрин країн Сходу?
83. Які традиційні чинники визначення вектору розвитку політичного процесу в сучасних країнах Сходу?
84. Які основні чинники переходу до демократизації в східних країнах?
85. Чи є розвиток наддержавних ідеологій в азіатських країнах?
86. Яка роль релігійного фактору у визначенні вектору розвитку країн африканського континенту?
87. У чому сутність незахідного політичного процесу за Л. Паєм?

88. Які основні контури нового світопорядку в 20-ті роки ХХІ ст.
89. Яка динаміка сучасних міжнародних відносин?
90. Чи можливі конфлікти на цивілізаційній основі в ХХІ столітті?
91. Які головні авторитетні геополітичні трактати новітнього часу?
92. У чому сутність поняття «зіткнення цивілізацій» та який їх практичний прояв?
93. Що таке цивілізаційна ідентичність?
94. Яке співвідношення культурної і цивілізацій ідентичності?
95. Чи погоджуєтесь ви з думкою, що культурна диференціація це джерело багатоаспектності концепцій нового світо порядку?

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЕКЗАМЕН)

Для навчальної дисципліни «Сучасна зарубіжна політологія за навчальним планом передбачає підсумковий контроль у формі усного екзамену, на який відводиться 20 балів. Здобувач вищої освіти може скласти екзамен, якщо кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів не менше як 40. Накопичені здобувачем бали під час вивчення навчальної дисципліни не анулюються, а сумуються. Оцінка за екзамен не може бути меншою за кількість накопичених ним балів.

На екзамені кількість балів здобувач отримує за оцінкою кожного з трьох питань білету усного екзамену:

Бали	Критерії
0 балів	Здобувач не відповідає на запитання.
1-5 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; використовує елементарні прийоми виконання практичного завдання.
6-10 балів	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; виконує частину практичного завдання.
11-15 балів	Здобувач надає відповіді на запитання в цілому правильні, але здобувач припускається помилок у визначеннях. Здобувач робить власні висновки, наводить приклади практичного

	використання; виконує практичне завдання з незначними огріхами.
16-20 балів	Здобувач надає відповіді на запитання повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання; відповідаючи, здобувач розмірковує, робить власні висновки виконує правильно практичне завдання.

**РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ЗА
РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ
(ЕКЗМЕН)**

Поточний контроль (практичні заняття, самостійна робота, письмова робота)			ІНДЗ	Екзамен	Сума
Теми	Бали	Разом	0–10	0-20	0–100
Тема 1	0–5	0–70			
Тема 2	0–5				
Тема 3	0–5				
Тема 4	0–5				
Тема 5	0–5				
Тема 6	0–5				
Тема 7	0–5				
Тема 8	0–5				
Тема 9	0–5				
Тема 10	0–5				
Тема 11	0–5				
Тема 12	0–5				
Підсумкова контрольна робота	0–10				

Критерії оцінювання наведені в робочій програмі дисципліни та в наступному розділі Методичних рекомендацій.

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Інституціоналізація політологічних наукових шкіл та напрямків досліджень.
2. Нормативна та емпірична напрями зарубіжної політичної науки.
3. Основні підходи і методи дослідження.
4. Порівняльний аналіз основних методів дослідження англо-американської і європейської політичних шкіл.

5. Основні представники Чиказької політологічної школи. Роботи Чарльза Мерріама та Гарольда Лассуелла.
6. Вклад Чиказької політологічної школа в розвиток світовій політичній науки.
7. Біхевіоризм як метод дослідження. «Біхевіористська революція».
8. Виникнення прикладного напрямку досліджень. Роботи Чарльза Мерріама, Гарольда Лассуелла, Артура Бентли.
9. Вдосконалення методології політичних досліджень. Роль та значення конкретних емпіричних та міждисциплінарних досліджень другої половини ХХ ст.
10. Теорія юриспруденції інтересів Рудольфа фон Ієрінга. «Мета в праві». Право – як юридично захищений інтерес.
11. Теорія насильства Людвіга Гумпловича.
12. Концепція «політичного інституту» М. Дюверже.
13. П. Бурд'є та його концепція «політичного поля»
14. Дуалітична теорія держави Георга Єллінека.
15. Політичний та соціологічний позитивізм. Основні ідеї робіт Х'юстона Стюарта Чемберлена.
16. Основні причини і умови виникнення теорії справедливості. Політичний вимір «справедливості», за Дж. Ролзом.
17. Протиставлення теорії справедливості моделям утилітаризму. Поняття «стратегія максимуму».
18. Поняття «блага», «чесності», «справедливості» та їх співвідношення. Цілісний фокус локалізації блага і корисності.
19. Розвиток ідей Дж. Ролза та їх критика «зліва» і «справа».
20. Значення теорії справедливості для подальшого розвитку політологічних концепцій та їх втілення в сучасні політичні реалії.
21. Теорія справедливості Д. Ролза як контури нової теорії демократії.
22. Умови та причини виникнення теорії гіпердемократії. Головні положення праці «Повстання мас».

- 23.Поняття «масового суспільства» та «масова людина». Механізми загальної стандартизації в масовому суспільстві.
- 24.«Масова культура» в соціально-політичному житті.
- 25.Консервативна критика соціально-політичних рис суспільства XIX ст. Погляди Ж. де Местра, Г. Лебога, Г. Тарда та А. де Токвіля на цю проблему.
- 26.Основні теорії дослідження «демократії» в зарубіжній політичній науці – партиципаторна демократія, поліархія, авторитарна демократія, ревізійністська демократія, деліберативна демократія.
- 27.Поняття «робочий авторитаризм» та його інтерпретація в контексті гіпердемократії.
- 28.Постструктуралізм та постмодернізм у дослідженнях сутності політичних феноменів (М. Фуко, Ж.-Ф. Ліотар, А. Турен).
- 29.Макросоціологічні теорії «радикального функціоналізму» Н. Лумана та «Активізованої громадськості» Ю. Габермаса.
- 30.Концепція деліберативної демократії в контексті зарубіжних демократичних теорій.
- 31.Дослідження становлення та функціонування політичних партій. Моріс Дюверже і Джованні Сартори про сутність масових політичних партій.
- 32.Компаративістський аналіз сучасних політичних систем. Системний та поведінковий (біхевіоралістський) методи дослідження.
- 33.Теорія політичної системи Д. Трумена та його праці «Криза американської політичної системи» і «Управлінський процес».
- 34.Теорія політичної системи Г. Пауэлла і М. Каплана.
- 35.Т. Парсонс і його теорія функціональної політичної системи.
- 36.Багатоаспектність толкування поняття «націоналізм».
- 37.Сутність популізму, за Д. Макре.
- 38.Популістський характер протестного руху в США (М.-Л. Кінг).
- 39.«Нові» популісти (Нейдер, Гринфилд, Н'юфилд) в США (60-і роки XX ст.). «Новий» популізм і тетчеризм.

40. Основні ідеї концепції тетчеризму як «авторитарного популізму» М. Джейкса і С. Холла..
41. Карлтон Дж. Гейз і Ганс Кон про основні ознаки сучасного націоналізму та його ролі у світовому політичному процесі.
42. Концепції комунізму та посткомунізму як критично-утопічні доктрини ХХ століття.
43. Основні ідеї робіт Зб. Бжезинського («Ідеологія і сила радянської політики», «Поза контролем», «План гри», «Великий провал», «Влада і принцип», «Велика шахівниця») та їх практичне втілення в політичні процеси сучасності.
44. Відкриття «ящика Пандори» в СРСР та міжнародні наслідки.
45. «Утопічна соціальна інженерія». Глибинні корені загальної кризи комунізму.
46. Російська федерація та її «наукова» політична думка як прояви нестабільності та краху концепцій шовінізму, посткомунізму та структурного насильства.
47. Структурне насильство як складова міжнародних відносин у сучасну епоху та її крах.
48. Поняття «негативного світу». Немарксистський і транснаціональний напрями дослідження.
49. Концепція «національного інтересу» Г. Моргентау.
50. Сучасні концепції нового політичного устрою.

РОЗДІЛ 5

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні заняття	0 балів	Здобувач не володіє навчальним матеріалом, не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань або здобувач відмовляється від відповіді чи відсутній.
	1 бал	Здобувач виявляє суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому принципові помилки.
	2 бали	Знання здобувача є достатньо повними, він самостійно застосовує відповідний навчальний матеріал, виконуючи практичні завдання; аналізує, робить висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але припускається неточностей. Здобувач самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Виконане завдання у цілому відповідає вимогам, хоча має незначні огріхи.
	3 бали	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань. Самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичне завдання. Не припускається помилок при його виконанні. Здобувач виступає експертом практичного завдання, що виконали однокурсники.
Самостійна робота здобувача	0 балів	Завдання не виконано.
	1 бал	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань.
	2 бали	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність

		елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує систематичної допомоги викладача.
	3 бали	Здобувач самостійно і логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	4 бали	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без помилок виконує та аналізує практичні завдання.
Підсумкова контрольна робота	0 балів	Відповіді на запитання неправильні або відсутні.
	1 бал	Здобувач не менше ніж на 30% завдань надав правильну відповідь – не достатній рівень знань.
	2 бали	Здобувач не менше ніж на 50% завдань надав правильну відповідь – початковий рівень знань.
	3 бали	Здобувач на 51% – 70% завдань надав правильну відповідь – середній рівень знань.
	4 бали	Здобувач на 71% – 90% завдань надав правильну відповідь – достатній рівень знань.
	5-6 балів	Здобувач на 91% – 100% завдань надав правильну відповідь – високий рівень знань.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – доповідь з презентацією (з використанням ІІІ)	0 балів	Не зараховуються доповідь і презентації, які є плагіатом або передруком з мережі Інтернета; проблема не розкрита або дана інформація не в контексті завдання; завдання не виконано. Автор(ка) не в змозі презентувати матеріал в аудиторії.
	1 бал	Зміст доповіді не відповідає плану, інформація

		не точна або пропущена, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, відсутні висновки та узагальнення і внутрішня логічна послідовність. Доповідь не є результатом творчої праці. Проблема не розкрита або дана інформація не в контексті завдання. Доповідь не відображає зміст роботи, автор(ка) не володіє предметом дослідження. Виконані завдання частково є результатом власної оригінальної роботи. Не продемонстровано аналіз і редагування згенерованого ШІ тексту, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Презентація повністю не відповідає вимогам щодо обсягу, оформлення та викладу змісту, багато її частин не має відношення до теми дослідження. Презентація здається випадковою, нашвидку зробленою, чи незакінченою. Наявні значні фактичні помилки, незрозумілості та нерозуміння теми. За змістом і структурою доповідь і презентація не відповідають вимогам і фаху. Оформлення і мова суттєво не відповідають академічним стандартам. Не вказано, які частини були створені за допомогою ШІ. Не надано опис процесу взаємодії з генеративним ШІ, включаючи використані запити та методи обробки отриманих результатів генерації. Презентація здається випадковою, нашвидку зробленою, чи незакінченою. Наявні значні фактичні помилки, незрозумілості та нерозуміння теми. Оформлення тексту доповіді і презентації має суттєві недоліки. Або презентація відсутня. Автор(ка) не може презентувати матеріал в аудиторії, не може відповісти на питання від аудиторії.
	2-3 бали	Доповідь не дуже якісна, не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, тема не розкрита, частина значимої інформації відсутня, робота не відповідає обсягу, її оформлення не відповідає вимогам. Автором(кою) представлено власну позицію за даною проблематикою на побутовому рівні без

		аргументації, висновки є нелогічними і необґрунтованими, творчий підхід відсутній. Виконані завдання частково є результатом власної оригінальної роботи. Не продемонстровано аналіз і редагування згенерованого III тексту, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Надано фрагментарний опис процесу взаємодії з генеративним III, включаючи використані запити та методи обробки отриманих результатів генерації. У виконанні презентації наявні суттєві недоліки і є окремі недоліки у її оформленні. Побудова презентації не дає чіткого уявлення про тему дослідження. Презентація погано організована, без творчих знахідок, багато необхідних елементів пропущені. В ній не визначені ключові положення, інформація не точна, на більшість запитань не можливо знайти відповідь. За змістом і структурою презентація не відповідає вимогам, відсутня логіка. Оформлення і мова мають суттєві недоліки щодо відповідності академічним стандартам. Автор(ка) не впевнено презентує матеріал в аудиторії, губиться у відповідях на питання від аудиторії, відповіді на запитання фрагментарні, або відсутні.
4-5 балів		Доповідь задовільна, загалом відповідає вимогам, теоретичний аналіз містить неточності, змістовний матеріал представлений схематично, проблема розкрита при формальному використанні фахових термінів, наявні ознаки компіляції, відсутні узагальнення. Порушена логіка представленого матеріалу. Деякі висновки є нелогічними і необґрунтованими. Власна думка не достатньо аргументована фактами, творчий підхід відсутній. Виконані завдання частково є результатом власної оригінальної роботи. Частково продемонстровано теоретичний аналіз згенерованого III тексту, але не представлено навички його редагування, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Наочні матеріали представлені в презентації

		мають фрагментований характер й не відображають зміст передбачуваного дослідження. За змістом і структурою доповідь і презентація є логічні й фахові, але частково не відповідають вимогам. Оформлення і мова частково не відповідають академічним стандартам. Не завжди вказано, які частини були створені за допомогою ШІ. Автор(ка) не впевнено презентує матеріал в аудиторії, губиться у відповідях на питання від аудиторії.
	6-7 балів	Доповідь якісна із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми. Представлено власну точку зору при розкритті проблеми. Проблема розкрита з використанням сучасного аналітичного і методологічного інструментарію, основних термінів і понять у контексті відповіді (теоретичні зв'язки й обґрунтування не присутні або явно не простежуються). Дано аргументацію своєї думки з опорою на факти, є творчий підхід. Проте наукове обґрунтування виконано схематично, позиція автора(ки) і наукові/навчальні тексти формально узгоджені, зустрічається порушення логіки викладу. Аналіз літературних джерел зроблений поверхнево, інколи відсутні узагальнення, наукова полеміка, авторські висновки, посилення на першоджерела. Виконані завдання є результатом власної оригінальної роботи. Проведено інтерпретаційний аналіз і редагування згенерованого ШІ тексту, застосовано критичне мислення, але не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Презентація виконана з дотриманням академічних вимог. У цілому, за змістом і структурою доповідь і презентація відповідають вимогам, логічні, фахові. Оформлення і мова відповідають академічним стандартам. Наявні вказівки, які частини були створені за допомогою ШІ. Автор(ка) впевнено презентує матеріал в аудиторії, але губиться у відповідях на питання від аудиторії.
	8-9 балів	Доповідь якісна, актуальність теми повністю розкрита із зазначенням не вирішених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет власного дослідження, метод відповідає

		тематиці та поставленій задачі. Автор(ка) демонструє вміння використовувати у дослідженні сучасний аналітичний і методологічний інструментарій, працювати з літературними джерелами, в логічній послідовності проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань, формувати висновки за темою дослідження. Представлено власну точку зору (позицію, ставлення) при розкритті проблеми. Проблема розкрита на теоретичному рівні, з обґрунтуваннями, з достатнім використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Власна думка аргументована фактами, є творчий підхід. Виконані завдання є результатом власної оригінальної роботи. Презентація виконана самостійно і відповідає встановленим академічним вимогам, тема розкрита, усі її частини містять важливі твердження за темою дослідження, відображає глибокий пошук при дослідженні та застосування навичок мислення високого рівня, привертає увагу аудиторії, але має в основі декілька ключових положень, які не повністю розкривають тему дослідження, мають місце окремі недоліки не принципового характеру у виконанні презентації та її оформленні. Автор(ка) вільно презентує матеріал в аудиторії, впевнено відповідає на питання від аудиторії, але подекуди може припускатися незначних помилок. Доповідь і презентація підготовлені без використання ІІІ, але його застосування було здійснено для пошуку джерел, що містять позиції та думки вчених про напрями та способи вирішення поставленого завдання (з обов'язковим посиланням на відповідні джерела).
	10 балів	Подана у доповіді інформація чітка і зрозуміла. Автор(ка) демонструє вміння використовувати у дослідженні сучасний аналітичний і методологічний інструментарій, творчий підхід, самостійність, оригінальність в опрацюванні матеріалу. Відображена світоглядна позиція автора(ки), його/її погляд на сутність проблеми. Проблема розкрита на теоретичному рівні, у зв'язках і з обґрунтуваннями, з точним і повним

		використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Робота логічна, послідовна, композиційно чітка. Дано аргументацію своєї думки з опорою на реальні факти, узагальнення і висновки дозволяють чітко визначити авторську позицію. Доповідь логічна, повна, стисла, проілюстрована бездоганно оформленими наочними матеріалами. Відповіді на запитання правильні, стислі, аргументовані. Презентація виконана самостійно і відповідає змісту темі дослідження; хід дослідження представлений чітко, структуровано і логічно; тему розкрито повно й різнобічно; дотримані всі вимоги щодо технічного й естетичного оформлення роботи й орфографічного стандарту. У презентації відображено глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених задач. Малюнки, фото, анімації – у кількості, виправданій змістом презентації. Робота виконана творчо і самостійно. Презентація характеризується оригінальністю. Доповідь і презентація підготовлені без використання ІІІ.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання - <i>аналітичний аналіз джерел (з використанням ІІІ)</i>	0 балів	Не зараховуються роботи, які виконані не самостійно, за допомогою ІІІ без будь-якого зазначення про його застосування та критичний аналіз отриманого результату, або скачені з мережі Інтернет.
	1 бал	Аналітичний аналіз документів за темою зроблений самостійно, містить щонайменше одно джерело. Аналіз відбувається за певною методикою, вибір якої недостатньо обґрунтований, критерії аналізу не зовсім зрозумілі і застосовуються автором з певними неточностями. Обрані методи підпорядковані тематиці дослідження та сприяють розкриттю поставленого питання. Не продемонстровано аналіз і редагування згенерованого ІІІ тексту, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Матеріал оформлений із покликаннями на джерела, містить великі цитати з першоджерел, які мають певні огріхи в оформленні. Робота слабо структурована, містить таблиці, показники, які оформлені не за правилами тощо. Висновки загальні, не

		підкріплені доказовою базою і не відображають авторської позиції з тематики, що досліджується. Не вказано, які частини були створені за допомогою ІІІ. Не надано опис процесу взаємодії з генеративним ІІІ, включаючи використані запити та методи обробки отриманих результатів генерації.
	2-3 бали	Аналітичний аналіз документів за темою зроблений самостійно, містить щонайменше одно джерело. Здійснення аналітичного аналізу відбувається за правильно обраною методикою, містить чіткі критерії і застосовуються автором із чітким указанням їх актуальності. Обрані методи підпорядковані тематиці дослідження та сприяють розкриттю поставленого питання. Матеріал оформлений із покликаннями на джерела та містить цитати з першоджерел, які мають певні огріхи в оформленні. Робота добре структурована, містить таблиці, показники тощо. Висновки ґрунтовні та підкріплені доказовою базою. Виконаний аналіз джерел інформації частково є результатом власної оригінальної роботи. Не продемонстровано аналіз і редагування згенерованого ІІІ тексту, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Надано фрагментарний опис процесу взаємодії з генеративним ІІІ, включаючи використані запити та методи обробки отриманих результатів генерації.
	4-5 балів	Аналітичний аналіз документів за темою зроблений самостійно, містить щонайменше два джерела. Здійснення аналітичного аналізу відбувається за правильно обраною методикою, містить чіткі критерії, які раніше авторами розглядалися і застосовувалися, однак мають потенціал і застосовуються автором із чітким указанням їх актуальності. Обрані методи підпорядковані тематиці дослідження та сприяють розкриттю поставленого питання. Матеріал оформлений із покликаннями на джерела та містить цитатами з першоджерел, добре структурований, містить таблиці, показники тощо, але частково продемонстровано аналіз і не здійснено

		редагування згенерованого ІІІ тексту, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Надано фрагментарний опис процесу взаємодії з генеративним ІІІ, включаючи використані запити та методи обробки отриманих результатів генерації. Висновки самостійні, ґрунтовні та підкріплені доказовою базою. Надані рекомендації та прогнозні показники подальшого розвитку явища (процесу) який досліджувався недостатньо обґрунтовані.
	6-7 балів	Аналітичний аналіз документів за темою зроблений самостійно, містить щонайменше три джерела. Здійснення аналітичного аналізу відбувається за правильно обраною методикою, містить чіткі критерії, які раніше авторами не розглядалися та не застосовувалися, підпорядковані тематиці дослідження та сприяють розкриттю поставленого питання. Власна думка аргументована фактами, творчий підхід застосовано частково. Продемонстровано теоретичний аналіз згенерованого ІІІ тексту, але не представлено навички його редагування, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Матеріал оформлений із чіткими покликаннями на джерела та не обтяжений довгими цитатами, добре структурований, містить власно розроблені таблиці, показники тощо. Висновки самостійні, ґрунтовні та підкріплені доказовою базою. Надані рекомендації та власні прогнозні показники подальшого розвитку явища (процесу) який досліджувався мають певний сумнів, або недостатньо обґрунтовані.
	8-9 балів	Аналітичний аналіз документів за темою зроблений самостійно, містить щонайменше три джерела, з яких хоча б одно – статистичне (соціологічне). Здійснення аналітичного аналізу відбувається за правильно обраною методикою, містить чіткі критерії, які раніше авторами не розглядалися та не застосовувалися, підпорядковані тематиці дослідження та сприяють розкриттю поставленого питання.

		Власна думка аргументована фактами, є творчий підхід. Виконані завдання є результатом власної оригінальної роботи. Матеріал оформлений із чіткими покликаннями на джерела та не обтяжений довгими цитатами, добре структурований, містить власно розроблені таблиці, показники тощо. Висновки самостійні, підготовлені без використання ІІІ, ґрунтовні та підкріплені доказовою базою. Результати аналітичного розгляду відредаговані інструментами ІІІ, що не передбачають корегування змістовної частини, а лише стосуються граматичної та орфографічної редакції тексту.
	10 балів	Аналітичний аналіз документів за темою зроблений самостійно, містить щонайменше три джерела, із яких хоча б одно – статистичне (соціологічне). Здійснення аналітичного аналізу відбувається за правильно обраною методикою, без застосування інструментів ІІІ.. Власна думка аргументована фактами, є творчий підхід. Виконані завдання є результатом власної оригінальної роботи. Автор аналізу демонструє глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до інтерпретації даних та формулювання рекомендацій.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні політичні явища і факти, виявляючи особистісну позицію; вміло реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни при виконанні практичних завдань. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується тим, що має місце невелика

	кількість неточностей у розкритті теоретичних питань навчальної дисципліни, або при вирішенні складних практичних завдань
Добре (82-89 B)	Здобувач вільно володіє навчальним матеріалом і науково-понятійним апаратом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, аргументовано висловлює свої думки, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій, добираючи переконливі аргументи, вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач у сфері політики, але припускається несуттєвих помилок. У відповідях та при виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною. Має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування
Добре (74-81 C)	Здобувач добре володіє навчальним матеріалом, знає основні теоретичні положення, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок які виправляє після надання консультативної допомоги викладача. Пояснює основні положення, дає правильні відповіді щодо форм, методів, основних механізмів та технологій прийняття рішень у політичній сфері при заданій зміні вихідних параметрів, але без всебічного аналізу та аргументації. Помилки у відповідях не є системними, впевнено працює за алгоритмом. Розуміє зміст професійної діяльності в сфері політики, але додаткові питання щодо можливості використання теоретичних положень у практичній діяльності викликають складності.
Задовільно (64-73 D)	Здобувач виявляє базові знання: розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. На задовільному рівні володіє термінологією, може аналізувати, порівнювати і робити висновки, але відповіді мало аргументовані, неповно обґрунтовані висновки, допускає ряд серйозних помилок при узагальненні та інтерпретації основних закономірностей, фактів та явищ, зміст окремих питань викладає частково, непослідовно, відповідь виявляє прогалини у знаннях. Виконує завдання із допустимою кількістю грубих помилок. Не виявляє творчості у вирішенні навчально-виховних ситуацій, нестандартні ситуації викликають значні труднощі; здебільшого не має власної позиції.
Задовільно (60-63 E)	Здобувач опанував навчальний матеріал в мінімально допустимому обсязі, передбаченому програмою навчальної дисципліни. Відповіді неточні або мало аргументовані, з порушенням послідовності викладання. При розкритті

	теоретичних положень припускається серйозних помилок, неточності у розумінні та інтерпретації основних закономірностей. Має практичні навички, достатні для виконання завдань на рівні мінімально допустимих вимог. При вирішенні завдань виконує роботу за зразком (практичним коментарем), але не розуміє достатньою мірою мету роботи, не вміє самостійно робити узагальнюючий висновок. Виконує завдання зі значною кількістю грубих помилок.
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач недостатньо володіє начальним матеріалом (менше, ніж половина обсягу навчального матеріалу), знання фрагментарні, під час відповіді припускається суттєвих помилок, не може викласти зміст основних положень, не вміє самостійно робити узагальнюючий висновок, необхідні практичні уміння роботи не сформовані, принципові помилки в ході виконання завдань, не може самостійно виконати роботу. Здобувач демонструє недостатній рівень сформованості компетентностей за заданими стандартами по деяких складових навчальної програми з дисципліни, що свідчить про необхідність їх доопрацювання та повторного складання контрольних заходів.
Незадовільно (0-34 F)	Здобувач не володіє навчальним матеріалом передбачений програмою навчальної дисципліни, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань, не усвідомлює мету вивчення дисципліни, відсутні практичні уміння та навички, не вміє орієнтуватися під час розв'язання практичних завдань, більшість навчальних завдань не виконано. Здобувач демонструє повну не сформованість компетентностей за заданими стандартами по всіх складових навчальної програми з дисципліни, що свідчить про необхідність повторного вивчення курсу

Шкала оцінювання за всіма видами контролю:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		<i>для заліку</i>
90–100	A	зараховано
82–89	B	зараховано
74–81	C	
64–73	D	
60–63	E	зараховано
35–59	FX	незараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бубнов І. В. Політологія : конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2021. 110 с.
2. Історія політичної думки : підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н.М. Хоми. 2-е вид., перероб. і доп. Львів: Новий Світ–2000, 2020. Т. 2 : XX – початок XXI ст. 598 с.
3. Історія політичної думки : підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми. Львів: Новий Світ–2000, 2020. 1000 с.
4. Міщенко А. Б. Політологія : навч. посіб. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 102 с.
5. Heywood, Andrew, and Clayton Chin. Political theory: An introduction. Bloomsbury Publishing, 2023. 392 с.
6. Caramani D. Comparative Politics. Oxford University Press, 2023. 600 с.

Допоміжна

1. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Вузкий коридор. Держави, суспільства і доля свободи / пер. з англ. Г. Шпака. Київ : Наш формат, 2020. 520 с.
2. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах. / Пер. с англ. Т. Цимбал. Київ : Наш Формат, 2020. 448 с.
3. Джон Лок. Два трактати про правління. Київ : Наш Формат, 2022. 312 с.
4. Іванишин П. Феномен неолібералізму: ідеологічні сенси. Київ : Крила, 2023. 272 с.
5. Луук ван Міделлаар. Нова політика Європи: десять років політичних криз / Пер. с англ. О. Панич. Київ : Дух і Літера, 2021. 408 с.
6. Наумкіна С. М. Політика Zeitenwende у Німеччії та її вплив на безпеку архітектури Східної Європи: український вимір. Актуальні проблеми філософії та соціології. Наукове фахове видання. Вип. 53. Видавничий дім «Гельветика». 2025. С. 272-278.
7. Наумкіна С. М. Теоретичний вимір політичної опозиції як сучасного феномену. *Політичне життя*. 2020. № 4. С. 39-46.
8. Наумкіна С. М. ЄС як середовище конфліктів: аналіз основних ліній розлому в інтересах держав-учасниць. *Політичні конфлікти і кризи в сучасній Україні та світі: практична реалізація врегулювання: монографія* / за заг. ред. Г. П. Щедрової. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. 160 с. С 44-66.
9. Роджер Скрутон. Консерватизм. Запрошення до великої традиції. Київ : Наш Формат, 2022. 176 с.
10. Rachman, G. The Age of the Strongman: How the Cult of the Leader Threatens Democracy Around the World. London: Vintage, 2023. 288 p.
11. Weyland K. Populism as a political strategy: An approach's enduring—and increasing—advantages. *Political Studies*. 2021. 69 (2), P.185–189.

Інформаційні ресурси

1. Законодавство України – Верховна Рада. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
2. Кабінет Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua

3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
4. Сайт Національної Парламентської бібліотеки України URL: <http://www.nplu.kiev.ua/>
5. Сайт Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua/>
6. Сайт Українського незалежного центру політичних досліджень. URL: <http://www.ucipr.kiev.ua/>
7. Сайт Українського центру політичного менеджменту. URL: <http://www.politik.org.ua/>
8. Сайт Інституту економічних досліджень та політичних консультацій наводить місячний економічний моніторинг України, моніторинг інфраструктури України, наукові матеріали, книги. URL: <http://www.ier.com.ua>